

Cursushandleiding Kernmodule Politieke Theorieën en Politiek Gedrag

---

Studiegidsnummer

7323A100LY (<http://studiegids.uva.nl/web/uva/sgs/nl/c/634.html>)

Studielast

De module omvat 12 studiepunten oftewel 336 studie-uren verspreid over 14 bijeenkomstweken. Dat is 24 uur per bijeenkomstweek of ongeveer 20 uur per kalenderweek

Ingangsvoorwaarden

Minimaal 42 EC van de Propedeuse Politicologie dienen in elk geval te zijn afgerond, waaronder Politieke theorieën (6 EC). Studenten die deze module als onderdeel van de minor PT&PG doen, dienen te hebben afgerond: Basisprogramma PSP (12 EC)

Voertaal

Nederlands

Periode(n)

Tweede semester 2013-2014 (blok 4 en 5)

Locatie

Zie: <https://rooster.uva.nl/>

Docent(en)

Joost Berkhout, d.j.berkhout@uva.nl

Wouter van der Brug, w.vanderBrug@uva.nl

Martin van Hees, m.v.b.p.m.vanhees@uva.nl

Sebastiaan Tijsterman, s.p.tijsterman@uva.nl

Aanmelden

Via SiS-UvA; zie de academische kalender op <http://www.student.uva.nl/pol/azvoor> de inschrijfperiodes

Studenten dienen Politieke theorieën (6 EC) of het Basisprogramma PSP (12 EC) te hebben behaald om zich hiervoor te kunnen inschrijven.

Leerdoelen

Aan het slot van het programma heeft de student een goed beeld van hedendaagse politicologische benaderingen van en onderzoek naar:

- legitimiteit;
- politieke idealen (vrijheid, gelijkheid en gemeenschap) en representatie;
- participatie en burgerschap

en kan de student:

- de hedendaagse wetenschappelijke en maatschappelijke discussie hierover volgen en daaraan deelnemen;
- de samenhang tussen empirische en normatieve politicologie in ruime zin begrijpen en ook zelf in de praktijk brengen (mondeling en schriftelijk) en hierdoor een beredeneerde keuze maken in de verdere programmering en uitvoering van de studie (BA en MA).

Inhoud

Sommige wetenschappers en commentatoren spreken hun zorgen uit over Westerse democratieën. Hierbij wijzen ze er onder meer op dat de traditionele politieke partijen in afnemende mate kiezers en leden aan zich weten te binden. Ook maken sommigen zich zorgen over het gebrek aan vertrouwen van burgers in politici en hun onvrede over 'de politiek. Anderen betogen daarentegen er geen reden tot zorg is omdat onze democratische instituties zich kenmerken door een grote stabiliteit en omdat electorale veranderingen geen indicatie zijn van verminderd politiek vertrouwen of van een afwijzing van de uitgangspunten van onze democratie. Daarnaast zou men een gebrek aan vertrouwen in politici ook positief kunnen waarderen. Is het voor een gezonde democratie niet juist wenselijk dat politici verantwoording afleggen aan kritische burgers?

De discussies raken aan kernvragen uit de politicologie: wanneer kunnen we spreken over legitimiteit van onze politieke instituties? Welke politieke idealen liggen aan onze democratie ten grondslag? Zijn er alternatieve vormen van besluitvorming die deze idealen beter realiseren? De Kernmodule PTG biedt een systematisch overzicht van en inleiding in het politicologisch onderzoek naar deze vragen. Uniek daarbij is de combinatie van een normatief en een empirisch perspectief: we kijken zowel naar de (1) filosofische theorievorming over legitimiteit en politieke idealen, als naar (2) empirisch onderzoek over het feitelijke functioneren van onze representatieve democratie en over het politieke vertrouwen van burgers.

De vraag *waarom* we een staat hebben bepaalt ons denken over *hoe* we onze politieke instituties vormgeven. In het *eerste deel* van de reeks staat daarom de legitimiteitsvraag centraal. Dat doen we via de filosofische discussie over politieke legitimiteit (de bespreking van de anarchistische uitdaging en het democratische antwoord daarop alsmede) alsmede via bespreking van empirisch onderzoek naar het feitelijke vertrouwen van burgers in de politiek en de betekenis daarvan voor die legitimiteit. Het *tweede deel* van de cursus richt zich op de politieke idealen die ten grondslag liggen aan onze democratie. Het gaat daarbij om individuele vrijheid, sociale gelijkheid en - in een hedendaagse invulling van broederschap - bescherming van de verschillende gemeenschappen waar we deel van uitmaken. In de confrontatie tussen ideaal en werkelijkheid richten we ons op de vraag welke ideologische scheidslijnen het politieke debat feitelijk karakteriseren, en de mate waarin gelijkheid in politieke participatie en vertegenwoordiging wordt gerealiseerd. In het *derde deel* staat participatie centraal. Het gaat om de reguliere vormen binnen bestaande politieke instituties maar ook om protest of verzet dat zich erbuiten plaatsvindt. Ook richten we ons niet alleen op de participatie van individuen maar ook op de rol van sociale bewegingen. Bij de bespreking van het normatieve perspectief stellen we ons de vraag of we een morele plicht hebben tot politieke participatie. We besluiten de collegereeks met een normatieve en empirische discussie over het beginpunt van het college: de staat van onze democratie.

Werkvorm(en)

Het college bestaat uit werkcolleges. Binnen de werkcolleges zullen verschillende onderwijsvormen gecombineerd worden. Werkcolleges bieden studenten de gelegenheid om de stof actief te verwerken. Cruciaal is dat studenten goed voorbereid de werkcolleges bezoeken. Dit betekent dat de literatuur nauwkeurig gelezen is en studenten in staat zijn te verwoorden welke vragen de literatuur bij hen oproept.

Toetsvorm(en) en toetsdata

Aan de volgende verplichtingen moeten worden voldaan om het vak met succes af te ronden:

- Eindpaper (45%). Deadline: zondag 1 juni. Voor de eindpaper moet een voldoende gehaald worden. Herkansing aan het einde van blok 6.
- KAVV-opdrachten (25%). Vijf keer gedurende de reeks: één keer tijdens het eerste deel, één keer tijdens het tweede deel, en bij bijeenkomsten 11, 12 en 13 verplicht (vanwege de afwezigheid van take home opdracht).
- Take-home opdrachten (15% per opdracht).
- Aanwezigheid en twee presentaties gelden als voorwaarden waaraan voldaan moet worden. Iedere student dient de leesstof vooraf goed bestudeerd te hebben, actief mee te doen aan de lessen en discussies. Bij meer dan twee keer afwezigheid kan de module niet worden afgerond.

Zie verder praktische instructies hieronder

Fraude- en Plagiaatregeling

De Fraude en plagiaat regeling studenten UvA is onverkort van toepassing. De tekst van de regeling is te vinden op <http://www.student.uva.nl/fraude-plagiat/voorkomen.cfm>. De opdrachten moeten via Ephorus ingeleverd worden.

Literatuur/materialen

Studiemateriaal is beschikbaar via de digitale bibliotheek of via Blackboard. Zorg dat je tijdens de bijeenkomsten een print-out of digitale versie van de voorgeschreven literatuur voor handen hebt.

Datum beschikbaarheid eindcijfer

Binnen de door de examencommissie vastgestelde termijn na de laatste inleverdatum, en met inachtneming van de administratietermijn SiS.

Opdrachten in detail

'Take-home' opdracht

Na afloop van bijeenkomst 5 (deel 1) en bijeenkomst 10 (deel 2), maken studenten een opdracht waarin de kennis en toepassing van de literatuur die tijdens het deel aan de orde geweest is getoetst wordt. Om de opdracht met goed gevolg te maken, is het belangrijk om volledig 'bij' zijn met de literatuur. De opdracht is gedurende 48 uur via Blackboard beschikbaar, tussen woensdagmiddag 12u en vrijdagmiddag 12u. De deadline is dus vrijdagmiddag 12u na de genoemde bijeenkomsten. Let verder goed op de berichten op Blackboard hierover.

De presentatie

Dit is een groepsopdracht. Met twee of drie studenten geef je een presentatie over de stof. De exacte verdeling van de presentatie bepaal je in overleg met je medepresentatoren maar bestaat in ieder geval uit:

1. een samenvatting van de voorgeschreven literatuur van die week met bijzondere aandacht voor verbanden met eerdere bijeenkomsten en/of de aanvullende literatuur. De samenvatting kun je thematisch opbouwen, dat wil zeggen per (sub)onderwerp wat in verschillende teksten aan bod komt, per tekst, of een combinatie hiervan. Er staat iedere bijeenkomst veel op het programma, je zult dus een goed onderscheid moeten maken tussen hoofd- en bijzaken. Een van de manieren om dat te doen is je te richten op overeenkomsten tussen de teksten. Benoem hier ook de maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie van de literatuur.
2. een toepassing in de vorm van bijvoorbeeld een zelf-geselecteerde empirische casus, gedetailleerde uitwerking van één specifiek empirisch onderzoek of, in geval van een conceptuele discussie, een uitwerking van begripsmatige of normatieve consequenties.
3. een bespreking van kritiekpunten en vragen. Maak dan onderscheid tussen kritiek op (1) de aanpak *binnen* het onderzoek (gebruikte methoden, conceptueel kader, gekozen begrippen) en (2) de relevantie van de tekst in *relatie* tot ander onderzoek en de maatschappij, en, een bevraging van de belangrijkste argumenten of bevindingen. Geef hiervan een nauwkeurige onderbouwing waarin je laat zien dat je in staat bent te reflecteren op de stof (verwerking en gebruik van literatuur). Het is de bedoeling dat de punten de agenda bepalen voor de werkgroepbijeenkomst. Focus je in de bespreking op 2 of 3 punten en werk die systematisch uit (probeer aan te sluiten op de toepassing).

Zorg voor een goede samenhang en balans tussen de onderdelen. Zorg dat je per persoon ongeveer 7 minuten aan het woord bent. Een presentatie met drie studenten duurt dus niet langer dan 21 minuten. Probeer je presentatie zowel inhoudelijk nauwkeurig en overzichtelijk te maken, door goede powerpoint-slides, als aantrekkelijk om te volgen, door bijvoorbeeld een kort filmpje, foto's, of figuren. Denk ook na over de opbouw. Het is wellicht beter om 2 of 3 presentaties te geven met daar tussenin discussie in de werkgroep dan in een keer alles achter elkaar te zeggen.

Op maandagmiddag om 13 u is er een voorbespreking van de presentaties voor alle werkgroepen. De presentatoren hebben dan al de literatuur bestudeerd en ideeën ontwikkeld. Het is dus van belang dat zij al in de loop van de voorafgaande week contact met elkaar hebben en hun presentatie voorbereiden. De bijeenkomst vindt in de regel plaats in de Common Room van politicologie in BG5. Indien er een afwijkende locatie is dan staat dit op een post-it op kamerdeur BG 5, kamer 2.54.

De KAVV

De KAVV is een opdrachtvorm die vraagt om actieve verwerking van de literatuur. Je volgt de instructies per bijeenkomst, zie hiervoor de specifieke instructies bij de bijeenkomst beschrijvingen. Vervolgens leg je de verschillen en overeenkomsten uit met de overige voorgeschreven literatuur (verband) en bespreek je discussiepunten (vragen: met antwoorden waar je dus voor of tegen kunt zijn, of waar je verschillende empirische verwachtingen over kunt hebben). De KAVV bestaat uit ten hoogste 500 woorden; het relatieve gewicht in cijfer en omvang per onderdeel staat hieronder genoemd. Volg de opbouw stelselmatig (eventueel met gebruik van tussenkopjes)

K = Kerncitaat (10% cijfer/omvang). Geef een of twee citaten die de kern van het hoofdstuk / artikel weergeven. (Let op verwijzing!)

A = Argument (20%). Licht toe waarom dit citaat de kern van het hoofdstuk /artikel weergeeft.

V = Verband (40%). Leg verbanden tussen het artikel/hoofdstuk en overige literatuur over dit thema.

V = Vragen (30%). Formuleer vragen en/of discussiepunten en/of punten van kritiek die dit thema oproept. Dit kan gaan om de opzet van het onderzoek (casus-selectie, definities), maatschappelijke relevantie of veronderstelde implicaties van het stuk. Het gaat dus niet om verhelderingsvragen maar om een 'bevraging' van de validiteit of geldigheid van het onderzoek of de gepresenteerde argumenten. Je moet dan dus ook zeker wijzen op de implicaties van je opmerkingen (het 'antwoord') - dus wat maakt je punt uit voor de argumenten of bevindingen van het besproken stuk?

De deadline voor de KAVV opdracht is de maandagochtend 9u voorafgaand aan de betreffende bijeenkomst.

Het eindpaper

Ter afsluiting van de cursus wordt een essay geschreven en dit bepaalt voor 45% het eindcijfer. Het onderwerp dient binnen de thematiek van de module te vallen, er dient gebruik te worden gemaakt van de verplichte literatuur én er dient extra literatuur te worden gelezen.

- Lengte. Het essay dient een omvang te hebben van ca. 10-12 pagina's (ongeveer 4000 woorden), los van de literatuurverwijzing, voetnoten en eventuele bijlagen.
- Vorm. Voor eisen betreffende vorm en lay-out van het essay wordt verwezen naar de Handleiding voor papers en scripties van de opleiding politicologie (<http://masters.socsci.uva.nl/pol/SCRIPTIE%20HANDLEIDING%202009.pdf>). Hierin staan ook de algemene beoordelingscriteria die worden gebruikt om het papercijfer te bepalen (inclusief weging van de verschillende onderdelen: inhoud, vorm, proces). Let er op dat de opmerkingen over empirische secties in dit geval van toepassing zijn.
- Deadline. Het essay dient uiterlijk zondag 1 juni (21.00u) via Blackboard ingeleverd te worden. De digitale versie geldt, de hardcopy mag nog tot uiterlijk maandag 2 juni voor 17 uur ingeleverd worden. Uiterlijk 2 weken later worden de beoordelingen van de essays via Blackboard bekend gemaakt.

- **Herkansing.** Er bestaat een herkansingsmogelijkheid voor studenten wier essay onvoldoende was of die de deadline hebben gemist. De deadline hiervoor is 25 juni 15u.. Uiteraard is het niet de bedoeling dat er een “premie” staat op het deelnemen aan de herkansing (meer tijd om een goed essay te schrijven of het verbeteren van een essay op basis van het commentaar op de eerste versie). Daarom geldt als regel dat bij de herkansing maximaal een 6,5 kan worden behaald.

Paperopzet

Uiterlijk vrijdag 25 april, 23u, dienen de studenten een eerste opzet voor het paper in te leveren. Deze opzet voor het paper beslaat minimaal 600 woorden, en bevat

- a) een omschrijving van het belang van je gekozen onderwerp,
- b) een vraagstelling/probleemstelling/doelstelling,
- c) het te gebruiken theoretisch kader (begrippen en verbanden),
- d) een paragraafindeling met korte beschrijving van de inhoud,
- e) de voornaamste te gebruiken literatuur (uit de voorgeschreven literatuurlijst en met aanvullende literatuur) en
- f) schriftelijke feedback van een medestudent. Je vormt een koppel met een medestudent en je geeft commentaar op de opzet van minimaal 300 woorden. Je moet dus met elkaar een afspraak maken over de uitwisseling van feedback. Je moet dus inhoudelijk ingaan op de opzet: is de relevantie duidelijk? is er een heldere vraag? is het haalbaar? missen er nog onderdelen (literatuursuggesties etc)? Om zinnige feedback te kunnen ontvangen is het belangrijk dat je je opzet al grondig hebt uitgewerkt. De essayopzet wordt individueel met de student besproken.

Onderwerpkeuze. Het onderwerp dient te vallen binnen de thematiek van deze module. Je kunt je bijvoorbeeld richten op het thema van één van de bijeenkomsten. Zie suggesties op Blackboard.

Programma-overzicht en rooster

Programmaoverzicht

Het onderstaande schema biedt een overzicht van het programma. In het rooster (volgende tabel) kunnen binnen de drie delen de theorie en gedrag colleges in omgekeerde volgorde gegeven worden.

College	Thema	Disciplinaire focus
1.	Inleiding	Gedrag / Theorie
DEEL 1: LEGITIMITEIT		
2.	De anarchistische uitdaging	Theorie
3.	Het democratische antwoord	Theorie
4.	Politiek vertrouwen	Gedrag
5.	Oorzaken van politiek wantrouwen	Gedrag
DEEL 2: IDEALEN EN REPRESENTATIE		
6.	Vrijheid	Theorie
7.	Gelijkheid	Theorie
8.	Gemeenschap	Theorie
9.	Ideologie, scheidslijnen en partijstelsels	Gedrag
10.	Politieke ongelijkheid	Gedrag
DEEL 3: PARTICIPATIE EN BURGERSCHAP		
11.	Individuele politieke participatie	Gedrag
12.	Collectieve politieke participatie in (en door) sociale bewegingen en belangenorganisaties	Gedrag
13.	Democratische plichten	Theorie
14.	Evaluatie: democratie in theorie en praktijk	Gedrag / Theorie

Let op: groep 1 en 2 volgen de collegereeks niet in de volgorde van het programmaoverzicht. De afkortingen bij elke week hebben betrekking op de docent: vdb = Van de Brug; vh = Van Hees; bh = Berkhout; en tij = Tijsterman.

	Groep 1 REC-P 0.16 Di 10-13 uur	Groep 2 REC-P. 0.18 Di 9-12 uur	Groep 3 UB C1.13 (BvZuylen) Di 10-13 uur	Groep 4 REC-P 0.18 12-15 uur
4 feb	1. Inleiding (vdb)	1. Inleiding (bh)	1. Inleiding (tij)	1. Inleiding (vh)
DEEL 1: LEGITIMITEIT				
11 feb	4. Politiek vertrouwen (vdb)	4. Politiek vertrouwen (bh)	2. Anarchistische uitdaging (tij)	2. Anarchistische uitdaging (vh)
18 feb	5. Oorzaken van politiek wantrouwen (vdb)	5. Oorzaken van politiek wantrouwen (bh)	3. Het democratische antwoord (tij)	3. Het democratische antwoord (vh)
25 feb	2. Anarchistische uitdaging (vh)	2. Anarchistische uitdaging (tij)	4. Politiek vertrouwen (bh)	4. Politiek vertrouwen (vdb)
4 maart	3. Het democratische antwoord (vh)	3. Het democratische antwoord (tij)	5. Oorzaken van politiek wantrouwen (bh)	5. Oorzaken van politiek wantrouwen (vdb)
DEEL 2: IDEALEN EN REPRESENTATIE				
11 maart	9. Ideologie, scheidslijnen (vdb)	9. Ideologie, scheidslijnen en partijstelsels (bh)	6. Vrijheid (tij)	6. Vrijheid (vh)
18 maart	10. Politieke ongelijkheid (vdb)	10. Politieke ongelijkheid (bh)	7. Gelijkheid (tij)	7. Gelijkheid (vh)
25 maart	<i>Vrij</i>	<i>Vrij</i>	8. Gemeenschap (tij)	8. Gemeenschap (vh)
1 april	6. Vrijheid (vh)	6. Vrijheid (tij)	9. Ideologie, scheidslijnen en partijstelsels (bh)	9. Ideologie, scheidslijnen en partijstelsels (vdb)
8 april	7. Gelijkheid (vh)	7. Gelijkheid (tij)	10. Politieke ongelijkheid (bh)	10. Politieke ongelijkheid (vdb)
15 april	8. Gemeenschap (vh)	8. Gemeenschap (tij)	<i>Vrij</i>	<i>Vrij</i>
DEEL 3: PARTICIPATIE EN BURGERSCHAP				
22 april	13. Democratische plichten (vh)	13. Democratische plichten (tij)	11. Individuele politieke participatie (bh)	11. Individuele politieke participatie (vdb)
29 april	<i>Vrij</i>	<i>Vrij</i>	12. Collectieve politieke participatie (bh)	12. Collectieve politieke participatie (vdb)
6 mei	11. Individuele politieke participatie (vdb)	11. Individuele politieke participatie (bh)	13. Democratische plichten (tij)	13. Democratische plichten (vh)
13 mei	12. Collectieve politieke participatie (vdb)	12. Collectieve politieke participatie (bh)	<i>Vrij</i>	<i>Vrij</i>
20 mei	14. Evaluatie (vdb)	14. Evaluatie (bh)	14. Evaluatie (tij)	14. Evaluatie (vh)
1 juni	<i>Deadline eindpaper</i>			

Programma per week

College 1: Inleiding

Dit college begint met een bespreking van huidige discussies over de stand van onze democratie. We maken een onderscheid tussen democratisch pessimisme en optimisme en laten zien hoe in de discussies allerlei empirische en normatieve veronderstellingen worden gehanteerd over kernbegrippen uit de politicologie: vertrouwen, legitimiteit, politieke idealen en representatie. We presenteren de twee perspectieven van waaruit in dit college steeds naar deze begrippen zal worden gekeken: politieke theorie en empirische politicologie.

College 2: De anarchistische uitdaging

In dit college staat de anarchistische uitdaging centraal: is het bestaan van de staat te verdedigen? Is politieke legitimiteit wel mogelijk? Met een ingenieuze redenering laat Nozick zien dat de legitimiteit van de staat ook in een democratie geen vanzelfsprekendheid is: de situatie van de burger die zich moet houden aan de uitkomsten van democratische besluitvorming lijkt niet wezenlijk anders te zijn dan die van een slaaf. Nozick zelf is geen anarchist, Huemer en Wolff zijn dat wel. Huemer betoogt dat theorieën die de staat willen rechtvaardigen in termen van de *instemming* van burgers falen. Wolff stelt dat politieke besluitvorming haaks staat op onze *autonomie*.

- Robert Nozick, 'Tale of the Slave', uit: *Anarchy, State and Utopia*, New York, Basic Books, 1974, pp. 290-2
- Michael Huemer, 'The Problem of Political Authority' en 'The Traditional Social Contract Theory', uit: *The Problem of Political Authority: An Examination of the Right to Coerce and the Duty to Obey*, Houndmills: Palgrave Macmillan, 2013, pp 3-35
- R.J. Wolff, 'The Conflict Between Authority and Autonomy', uit: *In Defense of Anarchism*, 1970, pp. 5-18

KAVV instructie: Het citaat moet ontleend zijn aan Huemer. Het verband moet gelegd worden met Nozick én Wolff.

College 3: Het democratische antwoord

Na een kritische bespreking van de opvattingen van Huemer en Wolff, bespreken we eerst enkele *praktische* redenen die zijn gegeven voor de instelling van de staat. Het idee is dat de legitimiteit van de staat in ieder geval ten dele ontleend wordt aan de voordelen die de staat ons biedt: de kans op machtsmisbruik of onveiligheid is volgens deze opvatting kleiner in een democratie dan in een anarchistische samenleving. Wellman vult de praktische argumenten aan: volgens hem zijn er ook *morele* redenen om politieke dwang te accepteren. John Rawls presenteert een theorie over politieke legitimiteit die uitgaat van het bestaan van vele verschillende levensovertuigingen – pluralisme – en daarom juist gebaseerd is op zo weinig mogelijk morele uitgangspunten.

- R.A. Dahl, 'Anarchism', uit: *Democracy and Its Critics*, 1989, New Haven, Yale UP, 37-52
- Christopher Wellman, 'Why I Am Not An Anarchist', uit: Chr. Wellman en A. J. Simmons, *Is There A Duty to Obey The State?*, 2005, 3-24
- Rawls, J., 'The Idea of an Overlapping Consensus', uit: J. Rawls, *Collected Papers*, 1999, Cambridge: Harvard UP, 421-448

KAVV instructie: Het citaat moet ontleend zijn aan Rawls of Wellmer. Het verband moet gelegd worden met de andere literatuur (Dahl én Rawls/Wellman).

College 4: Politiek vertrouwen

In deze bijeenkomst kijken we naar de empirische gegevens over politiek vertrouwen in Nederland en de rest van de wereld. Norris plaatst de vertrouwensvraag centraal in de beoordeling van een 'crisis' in democratische legitimiteit. De gepresenteerde enquêtegegevens uit verschillen landen in de wereld stemmen haar optimistisch. Ze kijkt dan naar antwoorden op enquêtevragen over politiek vertrouwen, waardering van democratische idealen en tevredenheid met het daadwerkelijke functioneren van de politiek. Een vergelijkbaar optimisme spreekt uit Nederlandse enquêtes zoals besproken door Bovens en Wille. Hakhverdian en Mayne veronderstellen dat politiek vertrouwen het resultaat is van een actieve evaluatie van de besluitvormingsprocedures en beleidsprestaties van de regering. Zij laten zien dat mensen met een hogere opleiding beter in staat zijn om dit te doen, en dat zij dit ook belangrijker lijken te vinden. Politiek wanpresteren in de vorm van corruptie leidt onder hoger opgeleiden dus eerder tot politiek wantrouwen dan onder diegenen met een lagere opleiding.

- Norris, P. (2011) *Democratic Deficit: Critical Citizens Revisited*. Cambridge: Cambridge University Press.
  - [Hoofdstuk 1](#)
  - [Hoofdstuk 2](#)
  - [Hoofdstuk 4](#)
- Hakhverdian, A., & Mayne, Q. (2012). Institutional trust, education, and corruption: A micro-macro interactive approach. *The Journal of Politics*, 74(03), 739-750
<http://dx.doi.org/10.1017/S0022381612000412>
- Bovens, M., & A. Wille (2011) 'Politiek Vertrouwen in Nederland: Tijdelijke Dip of Definitieve Daling?'. In R. Andeweg & J. Thomassen (Eds.), *Democratie Doorgelicht: Het Functioneren Van De Nederlandse Democratie* (pp. 21-44). Leiden: Leiden University Press.
  - [Link naar PDF versie van dit hoofdstuk](#)

KAVV instructie: Het citaat en het argument moet gaan over Norris (2011). Het verband moet zijn met Hakhverdian en Mayne (2012).

College 5: Media en vertrouwen

De vertrouwensband tussen burgers en politici verloopt voor een belangrijk deel via de media. Het zou kunnen dat de manier van berichtgeving door journalisten cynisme onder burgers aanmoedigt of juist vertrouwen inboezemt. Hierover gaan de artikelen van De Vreese (2005) en Mutz en Reeves (2005). Verder zouden de institutionele spelregels van invloed kunnen zijn op de manier van berichtgeving en dus op de politieke informatie die burgers ontvangen. Deze verschilt tussen landen en over tijd. De institutionele verschillen tussen landen worden onderzocht door Aalberg et al (2010) en de veranderingen in de afgelopen decennia in Nederland worden geschetst door Brants en van Praag.

- Aalberg, T., van Aelst, P., & Curran, J. (2010). Media systems and the political information environment: A cross-national comparison. *The International Journal of Press/Politics*, 15(3), 255-271.
<http://dx.doi.org/10.1177/1940161210367422>
- Brants, K. & P. van Praag (2006) 'Signs of Media Logic. Half a Century of Political Communication in the Netherlands', *Javnost/The Public* 13(1), 27-41. <http://www.javnost-thepublic.org/media/datoteke/13-1-brants.pdf>
- De Vreese, C. H. (2005). The spiral of cynicism reconsidered. *European Journal of Communication*, 20(3), 283-301. <http://dx.doi.org/10.1177/0267323105055259>
- Mutz, D. C., & Reeves, B. (2005). The new videomalaise: Effects of televised incivility on political trust. *American Political Science Review*, 99(01), 1-15. <http://www.jstor.org/stable/30038915>

KAVV instructie: Het citaat en het argument moet gaan over Aalberg c.s. (2010). Het verband moet zijn met minimaal twee van de drie andere artikelen.

College 6 : Vrijheid

Politieke idealen staan centraal in de politieke theorie. Maar wat zijn politieke idealen precies, en kunnen we wel iets zinnigs zeggen over de inhoud van idealen als vrijheid, gelijkheid, of rechtvaardigheid? Dit college begint met een bespreking van de mogelijkheden én de beperkingen van conceptuele analyse in het algemeen. We laten zien dat er in normatieve analyse meer mogelijk is dan sceptici soms denken, maar dat sommige principiële meningsverschillen niet beslecht lijken te kunnen worden. Vervolgens bespreken we het vrijheidsbegrip. Ingegaan wordt op het verschil tussen negatieve en positieve vrijheid, Berlins argumenten voor een negatief vrijheidsbegrip, en de vraag welke rol de overheid moet spelen in de realisering van individuele vrijheid.

- Gerald Gaus, 'What are Political Concepts?' en 'Conceptual Disputes', uit: *Political Concepts and Political Disputes*, 2000, 3-45
- Isaiah Berlin, 'Two Concepts of Liberty', 1959, Sections 1, 2, 5, 7 en 8

KAVV instructie: Het citaat moet ontleend zijn aan Berlin. Het verband moet gelegd worden met Gaus.

College 7: Gelijkheid

Net als vrijheid is gelijkheid een politieke kernwaarde, en net als bij vrijheid bestaan er verschillende en soms haaks op elkaar staande opvattingen over de inhoud van het ideaal. We beginnen met een bespreking van de vraag waarom gelijkheid van belang wordt geacht, om vervolgens enkele specifieke opvattingen te bespreken over gelijkheid in de context van discussies over sociale rechtvaardigheid. Vervolgens gaan we in op de vraag wat het gelijkheidsideaal betekent voor de inrichting van onze democratische instituties. Het gaat hierbij zowel om een historische analyse (Manin) als om de vraag welke gelijke verdelingen van politieke macht of invloed we nu zouden moeten nastreven (Dworkin).

- Gerald Gaus, 'Equality', uit: *Political Concepts and Political Disputes*, Boulder: Westview, 2000, 127-157
- Ronald Dworkin, 'Political Equality', uit: R. Dworkin, *Sovereign Virtue. The Theory and Practice of Equality*, Cambridge: Harvard UP, 2000, 184-210
- Bernard Manin, 'The verdict of the people', uit: B. Manin, *The Principles of Representative Government*, Cambridge: Cambridge UP, 1997, 161-192

KAVV instructie: Het citaat moet ontleend zijn aan Manin of Dworkin. Het verband moet gelegd worden met de Gaus én Manin/Dworkin.

College 8: Gemeenschap

Discussie over vrijheid en gelijkheid worden vaak gevoerd vanuit een perspectief dat volgens filosofen als Charles Taylor onvoldoende recht doet aan het belang van de gemeenschap. Individuen maken altijd deel uit van een of meer gemeenschappen (bv. familie, cultuur, natie, kerk) en die gemeenschappen vormen een belangrijk onderdeel van onze identiteit. Dit betekent niet alleen dat we onze politieke idealen in de context van die gemeenschappen moeten realiseren, maar dat de bescherming van gemeenschappen ook een belangrijk politiek ideaal kan zijn. We bespreken eerst David Millers opvattingen over de relatie tussen burgerschap en nationale identiteit, om vervolgens aan de hand van Etzioni in te gaan op het proces van Europese eenwording en de vraag naar een Europese identiteit.

- Charles Taylor, 'The Politics of Recognition', uit: A. Gutman (ed.), *Multiculturalism. Examining the Politics of Recognition*, Princeton: Princeton UP, 1994, 25-44
- David Miller, 'Community and Citizenship', uit: Sh. Avineri en A. de-Shalit, *Communitarianism and Individualism*, 1992, 85-101
- Amitai Etzioni, 'The Community Deficit', *Journal of Common Market Studies*, 2007, 45: 23-42

KAVV instructie: Het citaat moet ontleend zijn aan Etzioni of Miller. Het verband moet gelegd worden met Taylor én Etzioni/Miller.

College 9: Nieuwe partij-politieke scheidslijnen? Spanningsveld tussen politieke vraag en aanbod

Steeds vaker duikt de these op dat het huidige globaliseringsproces leidt tot een nieuw structureel conflict tussen de 'winnaars' en 'verliezers' van dit proces. Volgens Kriesi en collega's leidt dit conflict tot een nieuwe maatschappelijke scheidslijn in West Europese landen. Op basis van een grootschalig empirisch onderzoek concluderen zij dat de ideologische posities van zowel burgers als politieke partijen bepaald worden door twee ideologische dimensies: een sociaaleconomische én een sociaalculturele dimensie. Van der Brug en van Spanje stellen echter vraagtekens bij de claims over de verandering van de politieke ruimte op zowel theoretische als methodologische gronden. Door een empirisch onderzoek gebaseerd op andere data komen zij tot een aanzienlijk afwijkende conclusie van Kriesi et al. De Vries, Hakhverdian en Lancee onderzoeken hoe kiezers zich inhoudelijk verhouden tot posities van politieke partijen. Net als de andere auteurs benadrukken zij dat sociaalculturele politieke kwesties belangrijker zijn geworden. Volgens hen is het echter niet nodig om twee dimensies te onderscheiden aangezien de nieuwe kwesties op een systematische manier verbonden raken met 'oude' kwesties. Wat betekenen de conclusies van de verschillende auteurs voor democratische representatie? Welke verschillende theoretische overwegingen en methodologische keuzes maken de auteurs? In dit college verdiepen we ons dus zowel in de dimensies waarop partijen zich van elkaar onderscheiden als de manier waarop onderzoekers dat in kaart proberen te brengen.

- Kriesi, H., E. Grande, R. Lachat, M. Dolezal, S. Bornschie, & T. Frey, (2006). Globalization and the transformation of the national political space: Six European countries compared. *European Journal of Political Research*, 45(6), 921-956. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1475-6765.2006.00644.x>
- Brug, W van der & J. van Spanje, (2009). Immigration, Europe and the new cultural dimension. *European Journal of Political Research*, 48, 309-334. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1475-6765.2009.00841.x>
- De Vries, C. E., Hakhverdian, A., & Lancee, B. (2013). The dynamics of voters' left/right identification: the role of economic and cultural attitudes. *Political Science Research and Methods*, 1, 223-238. <http://dx.doi.org/10.1017/psrm.2013.4>

KAVV instructie: Het citaat en het argument moet gaan over Van der Brug en Van Spanje (2009). Het verband moet zijn met Kriesi c.s. (2006) en/of met De Vries c.s. (2013).

College 10: Politieke ongelijkheid

In 1961 stelde Dahl zich de volgende vraag: 'In a political system where nearly every adult may vote but where knowledge, wealth, social position, access to officials, and other resources are unequally distributed, who actually governs?' Politieke gelijkheid is de fundamentele waarde die ten grondslag ligt aan democratie. De inkomensverschillen zijn de laatste decennia in veel landen toegenomen. Daarnaast zijn andere maatschappelijke verschillen politiek relevant geworden, bijvoorbeeld ten gevolge van migratie, maar volgens sommigen ook door het toegenomen belang van opleidingsverschillen. We kijken in deze bijeenkomst, naar de manier waarop maatschappelijke verschillen leiden tot verschillen in politieke participatie en vertegenwoordiging. Wat zijn de gevolgen van maatschappelijke ongelijkheden voor politieke gelijkheid? Is er sprake van een diploma-democratie? In deze bijeenkomst bouwen we voort op de scheidslijn discussie van Kriesi et al van vorige week.

- Bovens, M. (2012). *Opleiding als scheidslijn: Van oude en nieuwe maatschappelijke breukvlakken*. [http://www.eur.nl/fileadmin/ASSETS/fsw/nieuws/FSW_oratie_21jun12_Bovens_12418 .pdf](http://www.eur.nl/fileadmin/ASSETS/fsw/nieuws/FSW_oratie_21jun12_Bovens_12418.pdf): Van Doornlezing 2012. ook te zien via: <http://www.youtube.com/watch?v=Y7Cgcucq4jE&feature=relmfu>
- Hakhverdian, A., van der Brug, W., & de Vries, C. (2012). The emergence of a 'diploma democracy': The political education gap in the Netherlands, 1971-2010. *Acta Politica*, 47(3), 229-247. <http://dx.doi.org/10.1057/ap.2011.27>
- Lijphart, A. (1997) Unequal participation: Democracy's unresolved dilemma. *American Political Science Review* 91(1): 1-14. <http://www.jstor.org/stable/2952255>
- Verba, S. (1996) The citizen as respondent: Sample surveys and American democracy. *American Political Science Review* 90(1): 1-7. <http://www.jstor.org/stable/2082793>

KAVV instructie: Het citaat en het argument moet gaan over Hakhverdian et al (2012) verder moet je zorgen dat je tenminste drie van de vier artikelen substantieel in je opdracht gebruikt.

College 11: Individuele politieke participatie

Deze week kijken we naar literatuur over politieke participatie. Wie nemen er deel aan de activiteiten van sociale bewegingen en belangengroepen. In het onderzoek naar politieke participatie wordt een onderscheid gemaakt tussen conventionele en onconventionele vormen van participatie. Bij het eerste gaat het vooral om de parlementaire route (het deelnemen aan verkiezingen, het contact opnemen met een gemeenteraadslid, e.d.). Onder de onconventionele vormen vallen het deelnemen aan een demonstratie of een blokkade. We lezen stukken over beide vormen van participatie.

- Marien, S., Hooghe, M. and Quintelier, E. 2010. 'Inequalities in non-institutionalized forms of political participation a multilevel analysis for 26 countries'. *Political Studies*, 58(1): 187–213.
<http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9248.2009.00801.x>
- Dalton, R. 2008. 'Citizenship norms and the expansion of political participation'. *Political Studies*, 56(3): 76–98. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9248.2007.00718.x>
- Norris, P., Walgrave, S. and Van Aelst, P. 2005. 'Who demonstrates? Antistate rebels, conventional participants, or everyone?'. *Comparative Politics*, 37(2): 189–206.
<http://www.jstor.org/stable/20072882>
- Smets, K & C. van Ham (2013), 'The embarrassment of riches? A meta-analysis of individual-level research on voter turnout', *Electoral studies* 32(2):344-359.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.electstud.2012.12.006>

KAVV instructie: Je mag zelf kiezen maar je moet zorgen dat je tenminste drie van de vier artikelen substantieel in je opdracht gebruikt.

College 12: Collectieve politieke participatie in (en door) sociale bewegingen en belangenorganisaties

Gezamenlijk optreden is een manier om invloed te verkrijgen op het overheidsbeleid, op de politieke opvattingen van anderen en op economische verhoudingen in onder andere de arbeidsmarkt. Collectieve actie krijgt vorm in sociale bewegingen, belangenorganisaties of andersoortige netwerken. Enkele voorbeelden van dergelijke organisaties van burgers (of bedrijven of instituties) zijn de ANWB, de lokale hondenfokvereniging, de vakbond, de federatie van de chemische industrie, Occupy groepen, de Nederlandse Volksunie, en de European Environmental Bureau. Binnen de politicologie wordt er een onderscheid gemaakt in de bestudering van sociale bewegingen en belangenorganisaties. In deze bijeenkomst lezen we twee recente literatuurbesprekingen van deze tradities van respectievelijk Koopmans en Lowery. Onderzoek naar sociale bewegingen richt zich in belangrijke mate op de vraag onder welke omstandigheden mensen in actie komen en zich politiek mobiliseren. Belangenorganisatie-onderzoekers vragen zich vaker af onder welke omstandigheden reeds gemobiliseerde organisaties het overheidsbeleid proberen te beïnvloeden door een lobby-campagne. We lezen ook nog een voorbeeld van recent empirisch onderzoek over omstandigheden waaronder belangenorganisaties kiezen voor danwel een politiek-bestuurlijke lobby, danwel een publiek campagne.

- Koopmans, R. (2007). Social Movements. In R. Dalton & H.-D. Klingemann (Eds.), *The Oxford Handbook of Political Behavior* (pp. 693-707): Oxford University Press. (zie Blackboard)
- Lowery, D. (2007). Why do organized interests lobby? A multi-goal, multi-context theory of lobbying. *Polity*, 39, 29-54. <http://www.jstor.org/stable/4500263>
- Dür, A. and Mateo, G. (2013), Gaining access or going public? Interest group strategies in five European countries. *European Journal of Political Research*, 52: 660–686.
<http://dx.doi.org/10.1111/1475-6765.12012>

KAVV instructie: Het citaat en het argument moet gaan over Koopmans of Lowery. Het verband moet zijn met Dür en Mateo en eventueel met literatuur uit eerdere bijeenkomsten.

College 13 Democratische plichten

Moeten burgers gebruik maken van hun democratische rechten? Zijn er burgerplichten? In dit college gaan we eerst in op idee van burgerplichten in het algemeen. Vervolgens gaan we in op de verantwoordelijkheid die we hebben als deelnemer aan verkiezingen. Het gaat ten eerste om de vraag of we de plicht hebben om gebruik te maken van ons stemrecht. Vervolgens onderzoeken we of we ook de plicht hebben om ons te informeren over politieke vraagstukken of dat we ons, in onze rol als burger, ook geheel afzijdig mogen houden.

- Will Kymlicka, 'Citizenship Theory', uit: W. Kymlicka, *Contemporary Political Philosophy*, 2nd ed., Oxford: Oxford UP, 284-312, 315-319
- Jason Brennan, 'Civic Virtue without Politics', 'For the Common Good', uit: Jason Brennan, *The Ethics of Voting*, Princeton; Princeton UP, 2011, 43-67, 112-134

KAVV instructie: Het citaat moet ontleend zijn aan Brennan. Het verband moet gelegd worden met de Kymlicka.

College 14: Evaluatie: democratie in theorie en praktijk

In dit slotcollege keren we terug naar de discussie tussen pessimisten en optimisten uit het eerste college. We onderzoeken in hoeverre de verschillende posities verdedigd kunnen worden vanuit de in het college besproken theorieën en de onderzoeksresultaten. Daarnaast gaan we in op de voor- en nadelen van de twee verschillende politicologische invalshoeken - politieke theorie en empirische politicologie – en de vraag in hoeverre ze een zinvolle aanvulling op elkaar vormen.

- Mair, P. (2006). Ruling the Void? The Hollowing of Western Democracy. *New Left Review*, 42(Nov-Dec). <http://www.newleftreview.org/?view=2643> & <http://dx.doi.org/10.1017/S1537592709991782>
- Nozick, Robert, 'The Zigzag of Politics', uit: R. Nozick, *The Examined Life*, New York: Simon and Schuster, 1989, 286-296